

Způsoby a metody zkoumání fenoménu alkohol-alkoholismus v rámci Protialkoholní společnosti doktora Řimsy

Lenka Pořízková

**Příspěvek vznikl za podpory MŠMT ČR
udělené UP v Olomouci
(IGA_FF_2019_013).**

Protialkoholní společnost doktora Řimsy

- 1972–dosud; „rozpoznání“ souvislostí Váchalova *Krvavého románu* a protialkoholní agitační literatury
- intelektuální přístolní společnost, recesistické prvky
- řimsologie – scientia docta
- akademické tituly ŘiDr, ŘiC, ...
- „vědecké“ kongresy v pražských hostincích; samizdatové texty
- široký kulturní záběr – desítky referátů z různých odvětví kultury, filozofie, vědy atd.
- návaznost na surrealismus, dadaismus, Křížovnickou školu čistého humoru bez vtipu, Recesi

Pilíře římsologie

- neohraničenost (celé jsoucno), bezprogramovost, antiideologičnost, antitotalitnost
- metodologie – usouvztažňování nespojitelného, paradoxy, kontrasty, absurdní souvislosti
- univerzálnost – princip, způsob myšlení a vidění světa
- intelektuální elitářství: římsologem se nelze stát, jen narodit; jednacím jazyky čeština, latina, maďarština
- adorace náhody – tvořivý potenciál náhody, zkoumání kategorie náhodnosti
- hravost jako způsob poznání; věda jako humor

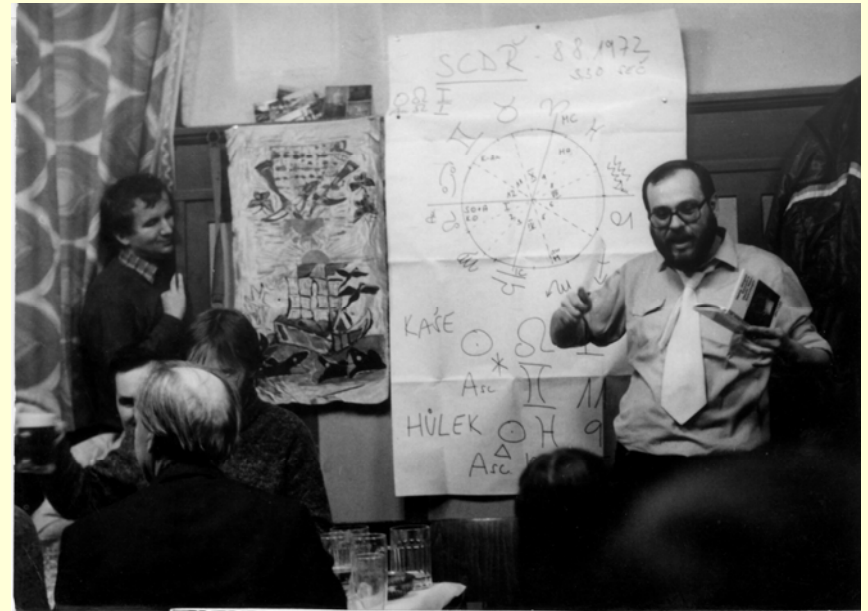
Produkty římsologie

- nakladatelství Paseka
- restaurování Portmonea v Litomyšli
- desítky výtvarných výstav
- filmový a divadelní
Krvavý román (filmová epopej; opereta)
- restaurátorská škola –
fakulta Pardubické
univerzity

Okruhy římsologického výzkumu

- Váchalův *Krvavý román*, váchalovská poetika – základní „šablona“ nazírání světa
- dr. Šimsa – dr. Řimsa
- spiritismus
- obzvláštníci, „mašíbl“ (Jakub Hron Metánovský; Svoboda Plumlovský, ...)
- témata z muzikologie, astrologie, kunsthistorie, filozofie, estetiky, ...
- alkohol-alkoholismus

Alkohol-alkoholismus (AA)

Analyzujeme-li si tuto ideální
rekonstrukci původního rozměru
stovověkých stavitelů, průhledně
zakletého do iluze sloupů,
nezbavíme se pocitu až nepřirozené
militantnosti. Zbraň to byla výborů.

Fig. 5

TAB. II

Vhodnost tohoto řešení necht
posoudit každý sám! Nebezpečí
bodné (pichně) rány na spánku
či v oblasti oka při napití je
nasnadě! Též uchopec ucha se
jeví nemožným.

Fig. 2

Fáze I: Rozpoznání řimsologie, rozměr studentské recese

- kontext dobových přístolních společností; silný segment **pivní kultury** doby normalizace; bohéma a underground
- alkohol jako **kulturně-antropologický fenomén**
- alkohol jako **katalyzátor poznání** (rozpoznání)
- alkohol-alkoholismus – **dialektické spojení** příčiny s následkem, neoddělitelnost obou složek
- Co je to „protialkoholní“? – **tolerance** vůči alkoholu i abstinenci
- **abstinence** je „*určitá forma boje proti alkohol-alkoholismu, po hříchu úzce specializovaná*“. (Hůlek)
- boj proti AA metodou „**vytloukání klínu klínem**“ – heslo „**alkoholem proti alkoholu**“

„Jestliže abstinence znamená zdrženlivost, pak posud'te sami: Jakýpak to asi bude boj, když se svého nepřítele nesmíme ani dotknout? (...) Řimsologie svým tvořivým pojetím alkohol-alkoholismu naprosto přesvědčivě dokázala, že (...) z nepřítele se může stát partner. (...) Protože boj se může změnit v mírumilovné zacházení.“ (Hůlek, 1972)

Fáze II: Rozpracování konceptu AA; období prvního kongresu a po něm

- zkoumání AA v *Krvavém románu* a ve Váchalově tvorbě obecně; **Jaký byl Váchalův vztah k alkoholu?**
- reflexe dějin protialkoholního hnutí u nás (Šimsa; český fenomén „záchytky“)
- kulturotvorná síla alkoholu
- pivo jako symbol češství
- opozice pivo vs. kořalka (viz protialkoholní literatura 19. století; pivo jako umírněné pití proti tvrdému alkoholu)

Bezucha: *Podíl opice na polidštění práce* (1972)

- Alkohol je jedem jen pro chronické abstinenty.

„Je pravda sice, že drobná zvířata alkohol nesnášejí (laboratorní myši či králíci velmi rychle umírají), ale domnívám se, že právě tato vlastnost (kromě umění pracovat, tj. získávat zapojením do výrobního procesu prostředky na alkohol) odlišuje zvířata od člověka.“

- Nová definice práce:

*„uvědomělé zapojení se člověka do výrobního procesu čili do procesu vytváření nových hodnot za účelem získání alkoholu prostřednictvím peněz získaných prodejem dělníkovy pracovní síly. **Je to poslední zoufalá možnost získání alkoholu.**“*

- Boj proti alkoholismu se má dít **zvykáním si na alkohol od raného dětství**, neboť *„věci, které známe a které nás nemohou překvapit, můžeme potírat.“*

Fáze III: Rozvíjení dílčích tezí

- spojování AA s různými společenskými oblastmi a **vědními obory**
- **analýzy textů** s tematikou alkoholu (recenze, polemiky)
 - příklad: Ivan Beránek, **recenze knihy Alkohol jako lék** (kladně hodnotí proporce pozitivních a negativních důsledků pití alkoholu)
- připomínky **originálních postojů** k alkoholismu a abstinenci
 - Hůlek – **o teorii „pití do ztracena“** (postupné snižování dávek)
- vztah **ikonických osobností** (české) historie a kultury k alkoholu
 - vášnivá debata o Masarykově abstinenci a jeho motivacích („**Budoucnost patří střízlivým!**“ ➡ „**Budoucnost patří všem – i střízlivým!**“)
- zkoumání **piva jako substance**
 - Beránek: **Drobný příspěvek k teorii kapalin** – myšlenka „nebaleného piva“; výpočet velikosti „koule piva“ v beztížném stavu, zavedení pojmu „ideálně zvětralé pivo“; Byla by na povrchu koule pěna? Spadla by někdy?

- pití alkoholu (piva) z hlediska **medicínského**
 - Čížek: *Pivoléčba chorob žlučníkových* – pivo je optimální náhradou žluči
 - Záťura: *Nové metody v terapii arteriosklerózy*
 - ukládání tuků na stěně tepen má být zabráněno řízeným pitím alkoholu
 - „Jako u každého léku musí být přísně dodržováno dávkování, při nepatřičných dávkách vyvolá záchvaty akutního odporu k vodě. Je nutno též požívat preparáty pravidelně, při výpadku dochází k nemoci zvané delirium tremens.“
 - Herout: *Proces vrcholového pití a jeho simulace na číslicových počítačích*
 - možnost modelovat a monitorovat krátkodobé mentální účinky alkoholu na jedince pomocí programu DRUNK
- **kulturologické a filologické aspekty**
 - Wichs: nachází AA skrytý za množstvím neškodně znějících přísloví, jejichž oficiální znění je výsledkem protialkoholní propagandy (např. *„kupovat zajíce v pytli“* – zajíc byl oblíbeným likérem lesák; německé *„wer sucht, der findet“* podle něj původně pokračovalo *„wo sekt, da fernet“*)

Fáze IV: Polistopadové reflexe sociokulturních změn

- zánik tradičních hospod, úpadek pivní kultury, regulace ze strany EU
 - Oujezdský: *Pivo zdarma* – kategorie sociálně-ekonomicko-charitativní
 - Čížek: *Několik postřehů k vývoji alkohol-alkoholismu v polistopadovém vývoji – „Jak to, že nealkoholické pivo se smí nazývat pivem, zatímco tuzemský rum se po vstupu do EU nebude moci nazývat rumem?“*
- hosté, např. ze Společnosti českého Národního pivovaru
 - idea Národního pivovaru – na hoře Říp, kde praotec Čech poprvé operoval s pojmy „mléko“ a „strdí“, tedy s barvami světlé desítky
- averze vůči dogmatům a ironizace militantního potírání alkoholismu se osvědčují i jako detektor nových „totalit“ či extremistických názorů (od radikálně pojímaného zdravého životního stylu po konzumní totalitu)

- **alkohol vs. tvrdé drogy** – tradiční vs. nové (konzervatismus)
 - AA ztratil vedoucí úlohu ve společnosti, ta si nyní „hýčká feťáky“ (Čížek)

„Jak se společnost stará o padesátiletého rozvedeného otce tří dětí, autora dvou technologických patentů a jedné básnické sbírky, vyhozeného z práce pro opilství? Má takový člověk, který se za svůj plodný život mnohokrát propřemýšlel k deliriu tremens, možnost stavit se cestou na pracovní úřad ve středisku speciálně pro takové účely zřízeném na dvě erární piva natočená do čistého půllitru a jeden fernet s certifikátem, že je to originál přímo dodaný výrobcem, a nikoli padělek plný přiboudlin? (...) „Je dobře, že už vyrostla nová generace nepoznamenaná komunismem. Ale je nanejvýš znepokojivé, že tato generace je v mnoha případech nepoznamenaná alkoholismem. Tito lidé jsou v životě nezakotveni a stávají se snadnou kořistí narkomafiánů a zločinných sekt.“

- Pijan má utkvělou představu, které není ochoten se vzdát. Střízliví lidé jsou snadno manipulovatelní.
- Včasná alkoholizace mládeže je nejlepší prevencí vůči drogám!
- Alkoholikové jsou ohrožený druh.

Fáze V: Sebereflexe

- tematizace alkoholismu jako osobní zkušenosti, reporty z léčeben
- někteří řimsologové podstupují léčbu a stávají se abstinenty (Hůlek)
- kongres **Jak jsem se stal alkoholikem** (prosinec 2018)
 - řada osobních konfesí na téma vztahu k alkoholu
 - socializační funkce alkoholu
 - vývoj preferencí v čase od dětství do dospělosti
 - difference „alkoholismu“ a „závislosti na alkoholu“

- 1991 – Dlabal v časopise *Hlas krve* výzva:

„Dámy a pánové, uvědomte si, že žijeme v demokratické společnosti, že minuly doby, kdy nám bylo obávati se zahnání na různá protialkoholická léčení, kdy bychom byli nuceni celí brunátní blíti do připravených kyblíků po požití byť jen hltu desetistupňového piva. Je čistě naši věcí, zda podnikneme různé druhy léčby, či budeme pítí dále s rizikem kratšího života a různých chorob z chronického pití vznikajících. Jsou vás desítky, kteří ještě svou závislost naivně zastíráte i sami před sebou infantilními racionalizacemi. Přihlásíte-li se k závislosti veřejně, uleví se vám, posílíte své já.“

- první raport už 1981 – Čížek: *Zpráva o podstoupeném psychiatrickém léčení*
„Při skupinové terapii se provádí jakási inventura v hlavě, na jejímž základě by měl pacient lépe využívat svých duševních sil, konkrétně to znamená věnovat se místo alkoholu práci. Z jiného pohledu můžeme říci, že tato léčba je vědecky řízená metoda výměny průserů. Postižený jedinec pozná, že jiní jsou na tom ještě hůře, a hned je mu lépe.“
- V minulosti podle něj převládalo pití z nevědomosti, nyní bují pití způsobené poznáním.
„Pokud tento druh alkoholismu vůbec lze léčit, o čemž vážně pochybuji, vyžaduje si to jiných metod. Je přece diametrální rozdíl mezi člověkem, který se pro pití nedobere ani daných životních obzorů a mezí, které se mu pak po vyléčení jeví jako nová, vyšší kvalita – a mezi alkoholikem, který svým vyspělým vědomím vymezený prostor dalekosáhle překračuje a nedovede se do něj vměstnat.“

Humor v adiktologii – adiktologie humoru?

- Má římsologický způsob nazírání světa psychoterapeutický potenciál?
- Pomohla některým protagonistům římsologie (paradoxně) zvládnout svůj vlastní vztah k alkoholu?
- Pokud ano, jak a proč?

☞ silná schopnost sebereflexe a kontextualizace

☞ kolektivní sdílení zkušenosti, chápané jako „kulturní“, nikoli „sociální“

☞ detabuizace

- nulová bariéra mluvit o alkoholismu
- pojetí alkoholismu jako „běžné“ součásti života, kterou v určité fázi může vystřídat abstinence
- alkoholismus ani abstinence nejsou stigmatizovány

47 let s řimsologií...

